

BOTANİK BAHÇELERİ VE ÖNEMİ

TUNA EKİM

M

ESLEĞE başladığım 1962 yılında yalnız adı ve planı olan bir botanik bahçesinde (Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi

Botanik Bahçesi) çalışmaya başlamakla birlikte, hakiki bir botanik bahçesi ile tanışmam 1974 yılında doktora sonrası çalışma için gittiğim Edinburgh Kraliyet Botanik Bahçesi'nde olmuştur. Aynı zamanda tam adı *Türkiye ve Doğu Ege Adaları Florası* olan, kısaca hepimizin "Türkiye Florası" diye bildiğimiz dev eser burada yazılıyordu ve ben de hem kitabın editörü hem de Edinburgh Üniversitesi botanik hocası olan P.H. Davis'in yanında çalışmak üzere burada bulunuyordum. İskoçya'da çalışırken zaman zaman ve gerektiğinde, dünyanın en önemli botanik bahçelerinden birisi olan Londra'daki Kraliyet Botanik Bahçesi'ni de ziyaret etme fırsatını yakaladım. Bu çalışma ve ziyaretlerimde bir yandan floristik açıdan bu ülkeden katbekat zengin olduğu bilinen ülkemde bir botanik bahçesi olmamasına hayıflanmamın yanında, botanik bahçelerinin fonksiyonları ve önemi üzerine de çalışmalar yapmaya başladım.

BOTANİK BAHÇESİ NEDİR?

Botanik bahçelerinin birbirine benzeyen pek çok tarifi yapılmış olmakla birlikte Dünya Botanik Bahçeleri Birliği Başkanı da olan, Avrupa'nın duayan botanikçilerinden İngiliz botanikçisi V. Heywood botanik bahçesini "dünyanın doğal ve kültür bitkilerini bahçenin amaçlarına uygun olarak belli bir düzen içinde yetiştiren, bunları çocuklara, öğrencilere ve halka tanıtarak onları eğiten, bitkiler üzerinde değişik amaçlı bilimsel araştırmalar da yapan kuruluşlar" olarak tanımlamaktadır. Bir botanik bahçesi halkın rekreatif ihtiyaçlarına cevap verirken bir yandan da onlara botanik bilimi hakkında, kısıtlı da olsa bazı bilgiler veren, aynı zamanda bilimsel araştırmalar da yapan bir enstitü gibi değerlendirilmelidir. Kısacası tam teşekküllü bir botanik bahçesi, aynı zamanda bir araştırma enstitüsüdür.

Botanik bahçesi, içinde sergilenen bitkilerin yaşayıp geliştiği bir açık hava müzesi olarak kabul edilebilir. Hemen her botanik bahçesinde bir arboretum (odunsu bitkiler koleksiyonu) olmakla birlikte arboretumlar bağımsız olarak da kurulabilir. Böyle durumlarda bile

bir arboretumda halkın daha fazla ilgisini çekmek amacı ile otsu gösterişli bitkiler de sergilenebilir.

ÖZET TARİHÇE

Genel anlamda botanik bahçesi fikri nerdeyse tarih kadar eskidir. M.Ö. 2000'li yıllardan evvel Asurlular, İranlılar, meyve ve süs bitkileri yetiştirmek için parklar, bahçeler kurmuşlardır. İnsanların beslenme dışında bitkilerle ilgilenmeye başlaması bitkilerin tıbbi amaçlarla kullanılmasıyla başlamıştır. Çin, Yunan, İspanyol ve Arap gibi eski uygarlıkların da bu amaçlarla bahçeler kurulduğu sanılıyorsa da elimizdeki bilgiler hayli eksiktir.

Amerika'nın keşfinden sonra Meksika Azteklerinin yaptığı tıbbi bitki çalışmalarının Avrupalılarca öğrenilmesiyle Avrupa tıbbî bahçelerinin etkilendiği düşünülmektedir. Eski Yunan ve Roma'da süs bitkileri amaçlı kurulan bahçelerle birlikte M.S. I. yüzyılda Antonius tarafından Roma'da, bundan bir yüzyıl evvel Aristo tarafından Atina'da bir botanik bahçesi kurulmuştur. Modern botanik bahçelerinin XVI. ve XVII. yüzyılların aktarlarından kökenlendikleri düşünülmektedir. Bu tür bahçelerin bilinen en önemli örneklerinden biri Holborn'daki (İngiltere) John Gerard'ın bahçesidir (*The Standard Cyclopedia of Horticulture*, 1950).

İlk olarak İtalya'da kurulan hakiki botanik bahçelerine Vatikan'da kurulan bahçelerin öncülük ettikleri bilinmektedir. XVI. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan botanik bahçelerinin asıl amacı tıbbî bitkilerden ürün elde etmektir. Bu bahçeler tıp okulları için tıbbî bitki kaynağı olmaları açısından büyük önem taşımaktaydı. O zamanki isimleri Latince "Hortus Simplicium" (Gardens of Simples) idi. "Simple" tıbbî ilaç elde edilen hayvan bitki ve minerallere verilen ortak isimdir. Bunlardan en tanınanlarından birisi olan Floransa'daki bahçe halen "Giardino del Semplici" adını taşımaktadır (K. E. Ekim 1991).

Dünyada bugünkü anlamda bilinen ilk botanik bahçesi, 1543'te Pisa şehrinde Luca Gihini tarafından kurulan botanik bahçesidir. Bu bahçenin kuruluşundan hemen sonra İtalya'da başka bahçeler de kurulmaya başlanmıştır.

Amerika'nın keşfinden sonra Meksika Azteklerinin yaptığı tıbbî bitki çalışmalarının Avrupalılarca öğrenilmesiyle Avrupa tıbbî bahçelerinin etkilendiği düşünülmektedir.

1545'te Padua ve Floransa, 1558'de Pavia, 1558'de Bologna ilk üniversite botanik bahçeleridir. Bu ilk kurulan bahçelerden sonra diğer Avrupa şehirlerinde de bahçeler kurulmaya başlanmıştır. Zürih (1560), Leiden (1577), Leipzig (1579), Paris (1597), Montpellier (1598), Oxford (1621), Linne'nin yaşadığı şehir olan Uppsala (1655), Edinburgh (1670), Berlin (1679) ile Amsterdam (1682) Avrupa'da yer alan en eski bahçelere sahiptir (K. E. Ekim 1991).

İlk önceleri daha çok tıbbî bitkileri halka tanıtmak ve onlar üzerinde çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan bu bahçeler, daha sonra yetiştirilen başka bitkileri de sergilemek üzere belirli prensiplere göre düzenlenmiştir. Bu durumda botanik bahçeleri bitkilerin belirli sınıflama sistemlerine göre düzenlendiği sınıflandırıldığı yerler hâline gelmiştir. Hemen hepsi şehirlerin içinde kurulmuş olan botanik bahçelerinde bitkiler küçük alanlarda, belirli geometrik şekillerde, bitki taksonlarına göre taksonomik bir anlayışla düzenlenmeye başlanmıştır.

Avrupa'daki çoğu botanik bahçesi koleksiyonlarını zenginleştirip bitki çeşitliliği üzerine çalışmalar yapılan merkezler hâline gelmeye başladıktan sonra, canlı bitkiler yanında, bahçelere bağlı olarak kurulmuş herbaryumlarda (kurutulmuş bitki müzeleri) saklanan bitki örnekleri üzerinde taksonomik çalışmalar yapmıştır. XIX. yüzyıldan sonra botanik bahçeleri sahip oldukları canlı bitkilere ait koleksiyonlar dışında, herbaryum, kütüphane, araştırma laboratuvarları ile tipik birer araştırma enstitüsü olarak işlemeye başlamışlardır. Zamanımızdaki botanik bahçeleri Klasik Avrupa Modeli botanik bahçeleridir.

BOTANİK BAHÇELERİNİN AMAÇLARI

Belirttiğimiz gibi tarihte ilk botanik bahçeleri insanların tıbbî bitkilerle ilgilenmesi ile ortaya çıkmışlardır. Diğer bir deyişle ilk bahçeler dekoratif olmaktan çok ekonomik amaçlar için bitkilerin kültüre alındığı yerlerdi. Bu bahçelerde bir yandan tıp fakültelerindeki öğrencilere çalışma materyali sağlanırken bitki türlerinin koleksiyonu ve tanıtımı da yapılırdı. Meraklı kişilerin yaptıkları gezilerle dünyanın çeşitli bölgeleri araştırılmaya başlandığında bu bahçelerin koleksiyonları da gelişme gösterdi. Böylece botanik bahçelerinin asıl amacı değişerek kendi koleksiyonlarındaki bitkiler üzerinde bilimsel araştırmalar yanında hortikültürel (bahçe bilimi) çalışmalarını da kapsamaya başladı.

Cenevre Botanik Bahçesi.

Lizbon Botanik Bahçesi.

(üst) Münih Botanik Bahçesi.
(alt) Cenevre Botanik Bahçesi.

Botanik bahçeleri üçü temel olmak üzere pek çok amaca hizmet etmektedir: Bu üç temel amaçtan ilki, modern taksonomi ve uygulamalı bitki bilim dallarını geliştirmektir. Dünyadaki üçyüzbin civarındaki doğal bitki türü arasındaki taksonomik ilişkiler botanik bahçelerinde gerçekleştirilen çalışmalar ile ortaya çıkarılmıştır.

Botanik bahçelerinin ikinci temel fonksiyonu ise dünyanın değişik iklim kuşaklarında yetişen ekonomik değeri olan bitkiler için adaptasyon istasyonu görevi görmektir. XIX. yüzyılda uzak ülkelere giden gemici ve gezginlerden ziyaret ettikleri yerlere has tipik bitkilerin tohum ve fideleri istenmiş, gelen materyal bu bahçelerde üretilerek başka yerlere dağıtılmıştır. Bu amaca hizmet etmek üzere büyük botanik bahçelerinde değişik iklim özelliklerine sahip seralar bulunmaktadır.

Botanik bahçelerinin üçüncü temel fonksiyonu ise, bahçe bilimi açısından taşıdıkları önemdir. İlk başta botanik bilimi için araştırma alanı olarak kullanılan botanik bahçeleri zamanla seleksiyon, melezleme gibi hortikültürel araştırmalarla süs bitkilerinin geliştirilmesine yardımcı olmuş, elde edilen sonuçlar bitki materyali bakımından peyzaj sanatını önemli ölçüde etkilemiştir (E. Ekim 1991).

Bu ana fonksiyonlar yanında zamanımızın modern bahçeleri halkın doğa koruma konusunda eğitimi, öğretim ve rekreasyon fonksiyonlarını da yerine getiren; halkla daha sıkı ilişkili olup sosyal bir yapı özelliğini üstlenen kuruluşlardır (E. Ekim 1991). Yukarıdaki ana fonksiyonları yerine getiren bahçeler son yıllarda dünyanın hızla bozulan doğal yapısında kaybolmak üzere olan bitki türlerini bünyelerinde yetiştirerek bunların nesillerinin devamına yardımcı olmaktadır. Bunlara en tipik örnek, ülkemizde Amasya civarındaki dağlarda yetiştiği bilinen ancak uzun yıllardır yapılan araştırmalarla o civarda yok olduğu saptanan, yıllar evvel soğanları yurt dışına götürülerek Hollanda başta olmak üzere diğer botanik bahçelerinde yetiştirilmiş olan “yitik lâle” (Tulipa sprengeri) bitkisidir. Son yıllarda bu türün soğanları yurt dışından geti-

rilmiş olup Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB) tarafından üretilmekte, böylece tekrar anavatanına (Amasya dağlarına) yerleştirme çalışmaları yapılmaktadır.

BOTANİK BAHÇELERİNİN ÖNEMİ

Dünyadaki botanik bahçeleri ilk başlarda daha çok tıbbi bitkiler başta olmak üzere ekonomik bitkileri halka tanıtmak, onlar üzerinde araştırmalar yapmak amacıyla kurulmuş olmakla birlikte zaman içinde fonksiyonları gelişmiştir. Bahçelerin koleksiyonları zenginleştikçe dünya bitkilerinin taksonomik sınıflandırılmaları başta olmak üzere çok değişik amaçlı projeler bu bahçelerde geliştirilmeye başlanmıştır. Zamanımızda botanik bahçelerinin fonksiyonları daha da gelişmiş, dünya doğa ve bitki koruma konuları da bu bahçelerin ana konuları arasına girmiştir. Bazı botanik bahçelerinde kurulan gen bankalarında ülke ve dünya bitkilerinin tohumları toplanarak bunlar korunmakta ve gerektiğinde araştırmacılara araştırma materyali olarak verilmektedir. Ayrıca nesli tehlike altında olan bitki türleri bu bahçelerde yetiştirilerek *Ex-Situ* (yetiştirildiği yer dışında) koruma altına alınmış olmaktadır. Hatta NGBB’de olduğu gibi bazı türler bahçede yetiştirilip tekrar *In-Situ* (yerinde) şartlara taşınmaktadır.

Millî botanik bahçeleri aynı zamanda kendi ülkelerinin veya başka ülke floralarının yazıldığı yerlerdir. Bu bahçelerde bitkiler üzerinde yapılan diğer araştırmalar yanında herbaryumlarında ülke floralarının yazılması gibi çok ciddi bilimsel araştırmalar da gerçekleştirilmektedir.

BOTANİK BAHÇESİ ÇEŞİTLERİ

Modern botanik bahçeleri sınıflandırıldığında üç tip bahçe ile karşılaşılır. İngiltere’deki Cambridge Botanik Bahçesi gibi bazı bahçeler yalnızca bilimsel çalışmalar yapılan enstitüler olarak çalışsa da gene de botanik bahçeleri arasında zikredilmektedir. Bunların çoğu üniversiteler veya eğitim enstitüleri bünyesinde veya onlarla sıkı ilişki içindedir.

İkinci grup bahçelerin büyük kısmı daha çok “halk parkı” özelliği göster-

ALFRED HEILBRONN BOTANİK BAHÇESİ (AHBB)

ALFRED Heilbronn Botanik Bahçesi (AHBB) (eski adıyla Hortus Botanicus Istanbulensis), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Botanik Anabilim Dalı bünyesindeki Ord. Prof. Dr. Alfred Heilbronn ile kendisine büyük destek veren uzmanların katkılarıyla 1935 yılında kurulmuştur. Bahçenin Avrupa’daki gelişmiş benzerlerine uygun şartlara sahip olabilmesi için büyük çaba sarf edilmiştir.

Avrupa’nın en eski ve köklü üniversitelerini kapsayan Coimbra Grubu, 2011 yılında Türkiye’den sadece İstanbul Üniversitesi’ni kabul etmiş ve Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi İstanbul Üniversitesi’ni temsil eden önemli bir bahçe olarak yerini almıştır.

Bahçede, bitki çeşitliliğinin korunması, öğrencilerin eğitilmesi ve bilimsel araştırmaların yürütülmesi üzerine odaklanılmıştır.

Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi 15.000 m² alanı kaplar ve 6 bölüme ayrılmıştır: Sistematik bölüm, Taş bahçe, Tıbbi bitkiler, Türkiye bitkileri, Deney alanları ve Arboretum. Bahçede 6 sera (Araştırma, Kaktüs, Orkide, Yağmur ormanı, Tropikal meyve, Sikas) ve 23 havuz bulunmaktadır.

Açık alanlarda, ağaç ve çalıları içeren 400 odunsu bitki türü, 160 familyadan 3500 otsu bitki ile Türkiye florası için nadir ve endemik bitkiler bulunmaktadır. Bahçede yerli ve yabancı toplam 6000 bitki türü sergilenmektedir. Seralarda farklı tropikal bölgelerden gelmiş 2500 egzotik tür bulunmaktadır.

Bahçede botanik araştırma laboratuvarları, herbaryum, tohum bankası ve botanik kütüphanesi de yer almaktadır.

SARIYER ATATÜRK ARBORETUMU

FOTOGRAF: ÖMİT ÇUKUREL

ATATÜRK Arboretumu 1949 yılında, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Botanik Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Hayrettin Kayacık'ın girişimi ile bilimsel araştırma ve gözlem için kurulmuştur. Ülkemizin ve dünyanın değişik bölgelerinden toplanan, orijinleri ve yaşları bilinen, çoğulluğunu ağaç ve diğer odunsu bitki taksonlarının oluşturduğu bu canlı ağaç müzesi 2000 civarında endemik ve egzotik bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. İdari olarak Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir şeflik

olup bilimsel olarak İ. Ü. Orman Fakültesi ile işbirliği içerisinde.

16 bölümden oluşan Arboretumda 3 adet suni gölet vardır. 289,6 hektar verimli orman alanı, 3,5 hektar su, 2,1 hektar yerleşim alanı olmak üzere toplam 295,2 hektardır. Arboretum, bitki çeşitliliği ve yeşilin birçok tonunu bulundurması dolayısıyla vatan- daşların, profesyonel fotoğrafçıların, film, reklam ve katalog çekimi yapan şirketlerin yoğun ilgisini çekmektedir.

mektedir. San Francisco'daki Golden Gate Belediye Parkı gibi bahçeler, rekreasyon ağırlıklı bir park olmaları yanı sıra bünyelerinde bazı bilimsel araştırmalar da yapıldığı için botanik bahçesi olarak kabul edilmektedir. Brooklyn'deki, Prospect Park da Amerika'daki pek çok botanik bahçesinden fazla bitki ve ağaç türlerini barındırması ve bunların etiketli olması nedeniyle botanik bahçesi özelliği kazanmıştır.

Üçüncü grup botanik bahçeleri ise daha çok eğitim ve araştırma amaçlı özelliği de olan bahçelerdir. Tipik örnek dünyanın en tanınmış bahçelerinden birisi olan Londra'daki Kew Kraliyet Botanik Bahçesi ile gene tanınmış bahçelerden Paris, Berlin-Dahlem ile New York'daki Bronx ve Tokyo botanik bahçeleridir.

Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Botanik Bahçeleri Devlet destekli botanik bahçeleri. Belediye veya şehir botanik bahçeleri. Üniversite botanik bahçeleri. Özel, şahıslara ait botanik bahçeleri. Dernek ve vakıflara bağlı botanik bahçeleri.

Konularına Göre Özelleşmiş Botanik Bahçeleri Tıbbî bitkiler botanik bahçeleri. Gen bankası botanik bahçeleri. Alpinik veya dağ bitkileri botanik bahçeleri. Kaktüs veya sukulent (etli yapraklı-gövdeli) bitkiler botanik bahçeleri. Orkide botanik bahçeleri. Koruma amaçlı botanik bahçeleri. Doğal vejetasyon botanik bahçeleri.

Botanik Bahçelerini Diğer Park ve Bahçelerden Ayıran Özellikler Bahçe sınırlarının çevrilmiş bulunması ve giriş-çıkışlarının kontrol altına alınması;

Bitkilendirmenin yalnız estetik değil, başka amaçlarla da yapılması;

Bahçede gezen ziyaretçilerden ilgi duyanların eğitimlerini de sağlamak amacıyla bitkilerin bilimsel adları ile kayıt bilgilerinin ve özet dağılımlarının yer aldığı etiketlere sahip olmaları;

Bahçeye dikilen bitkilerin ciddi bir dokümantasyonunun yapılması, her gelen bitkinin kayıt altında olması;

Farklı iklimlerden gelen bitkilerin yetiştirilmesi için seralar bulunması;

Bitkiler hakkında yazılmış zengin bir kütüphaneye sahip olmaları;

Ekonomik bitkilerin yetişmesi ve kullanılması;

Botanik konuları açıklayan albümler, gösterişli maket, afiş, poster vb. eğitim materyalinin sergilendiği sergi salonlarına sahip olmaları;

Ziyaretçilere eğitim amaçlı harita, broşür kitapçıklar verilmesi, bahçenin çeşitli yerlerine işaretler ve açıklayıcı levhalar yerleştirilmesi;

Diğer botanik bahçeleri, arboretumlar, enstitüler, araştırma istasyonları ve halk için bilgi, materyal ve eğitim değişimi sağlanması, kurslar düzenlenmesi;

Bazılarında bitkilerin üreme organlarının bilimsel kurallara uygun saklandığı gen bankaları olması.

TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Cumhuriyet kurulmadan evvel İstanbul'da botanik bahçesi kurma çabaları olmuşsa da çeşitli nedenlerle bunlar devamlı olamamıştır.

İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi Alman botanikçiler 1930'lu yılların ortalarına doğru ülkemize gelmişler ve bunlardan İstanbul Üniversitesi'ne gelen Alfred Heilbronn Süleymaniye Camii'nin bitişiğinde, üniversiteye bağlı bir botanik bahçesi kurmuştur. Bahçeye daha sonra kendi adı verilmiştir. 1950'li yıllarda gene İstanbul Üniversitesi bünyesinde, Orman Fakültesi'nin Büyükdere'deki kampüs alanında kurulan Atatürk Arboretumu ülkemiz botanik bahçelerine diğer bir örnektir.

Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi İzmir Ege Üniversitesi'nin Bornova yerleşkesinde 1964 yılında kurulmuştur. Üniversiteye bağlı olarak verimli çalışan bir bahçedir.

Çukurova Üniversitesi Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yıllar evvel kurulmuş olmakla birlikte son yıllara kadar etkili bir faaliyette bulunamamıştır. Son yıllarda bahçeye bir idare binası yaptırılan ve önemli bir maddi destek sağlayan Ali Nihat Gökyiğit'in adı verilmiştir.

Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi Üniversiteye bağlı bir bahçe olmakla birlikte etkili bir faaliyeti bulunmamaktadır. Bazı üniversitelerimizde botanik bahçe kurma çabaları varsa da henüz bunlar belli

Palermo Botanik Bahçesi.

NEZAHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ

FOTOGRAF: MURAT GÜR

NEZAHAT Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB), öncelikle Türkiye sahilinde yaptığı arazi çalışmaları ile çeşitli bitki koleksiyonları oluşturmaktadır. Bu koleksiyonlar belli bir bitki grubuna ait olabildiği gibi, bitkinin kullanım durumuna göre, yetiştiği habitata göre değişen çeşitli temalarda olabilmektedir. Koleksiyon oluşturma bir faydası farklı yerlerde yetişen bitki türlerini bir araya getirerek ziyaretçilerin bu bitkileri öğrenmele-

rini sağlamaktır. NGBB'de yer alan koleksiyonlar şunlardır: Soğanlı Bitkiler Koleksiyonu, Kuraklığa ve Tuzluluğa Dayanıklı Bitkiler Koleksiyonu, Odunlu Bitkiler Koleksiyonu, Faydalı Bitkiler Koleksiyonu, Kaya Bitkileri Koleksiyonu, Eğrelti Koleksiyonu ve Doğal Bitkiler Koleksiyonu. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesinde yürütülen bitki koruma projelerinin amacı türleri gurbette ve sızda koruyarak nesillerinin devamını sağlamaktır. Bitki-

lerden toplanan tohumlar üretime alınıp yetiştirilmekte ve yeterli büyüklüğe eriştiğinde doğal alanına dikilmektedir.

Ertuğrul Adası 1892 yılında Japonya'ya yaptığı ziyaret sonrasında batan Ertuğrul Fırkateyni'nde şehit olmuş 527 denizci anısına Japon Sakura Vakfı tarafından her bir şehit için bağışlanan sakura ağaçları, bu adaya dikilmiştir. Adada şehitler adına dikilmiş bir anıt bulunmaktadır.

Nezahat Gökyiğit

Botanik Bahçesinde eğitim faaliyetleri sürdürülmekte, her yıl Mayıs ayının ikinci yarısında doğa şenliği gerçekleştirilmektedir.

Farklı illerden öğrencilerin davet edildiği Yaz Kampı, gençlerin çevre bilinci kazanması açısından önemli bir projedir.

NGBB, Türkçe Bitki Adları, Türkiye Likenleri, Türkiye Karayosunları ve Türkiye Mantarları listelerinin hazırlanması konusunda çalışmalar yürütmektedir.

bir bahçe safhasına ulaşamamışlardır.

Beykoz Botanik Bahçesi Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı henüz yeni kurulmuş bir bahçedir.

Karaca Arboretumu Ülkemizin ilk özel botanik bahçesidir. 1980'li yılların başında kurulmuş ve 2004 yılında vakıf hâline getirilmiştir. Zengin doğal ve egzotik ağaç koleksiyonuna sahip olup bunlar belli bir düzen içinde bahçe içinde yer almaktadırlar.

Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi 1995 yılında TEM otoyolu Ataşehir kavşağındaki adalarda Ali Nihat Gökyiğit tarafından vefat eden eşi Nezahat Gökyiğit adına Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün izniyle bir botanik parkı olarak kurulmuş, 2003 yılında botanik bahçesi hâline dönüştürülmüştür. Bir botanik bahçesinin yukarıda anılan fonksiyonlarını yerine getirmektedir. Ülke floralarının botanik bahçelerinde yazılması örneklerinde olduğu gibi, ilk cildi 2012 yılında yayınlanan ve toplam 28 cilt olması planlanan Resimli Türkiye Florası eserinin yazımı da NGBB'de gerçekleştirilmektedir.

Zeytinburnu Tıbbî Bitkiler Bahçesi Zeytinburnu Belediyesi ile Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği'nin ortaklaşa yürüttükleri bir proje mahsulü olan bu bahçede 700 kadar tıbbi bitki yetiştirilmektedir.

Millî Botanik Bahçesi Ankara'da Eskişehir yolu, Hacettepe Üniversitesi kavşağına birkaç yıl evvel kurulmaya başlanan bu bahçe henüz inşaat safhasındadır.

Avrupa ülkelerinin hepsinden daha zengin, ancak bu kıta ile boy ölçülebilecek biyolojik zenginliğe sahip ülkemizde, henüz hayvanlarımızı tanıtır koruma çalışmaları yapacak bir Millî Doğa Tarihi Müzesi; bitkilerimizi halka tanıtan, onların korunması konusunda etkili çalışmalar yapan Millî Botanik Bahçesi'nin kurulamaması büyük bir eksikliklerdir. Tesellimiz, geç kalınmasına rağmen, bu nitelikte bir bahçenin Ankara'da inşaatına başlanmış olmasıdır. Ülkemiz botanikçileri ve doğaseverleri bu bahçenin kurulmasını heyecanla beklemektedir.

KARACA ARBORETUM

ARBORETUMLAR ve botanik bahçeleri önceleri, yeni keşfedilen bitkilerin tanıtımı ve üretimi maksatlarına yönelik olarak kurulmuştur. Bu işlevler, son zamanlarda ikinci plana itilmiştir. Günümüzde arboretumların en önemli fonksiyonları; ilk ve orta öğretimin, üniversite öğretimine kadar öğrencilere ve topluma odunsu ve otsu bitkiler hakkında bilgi vermek, onları yetiştirme alanlarında tanıtmak, çevre ve doğa koruma bilincinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Dünyanın dört bir tarafındaki doğal, endemik ve egzotik bitkileri yetiştirme ortamı koşullarının imkan verdiği ölçüde bir araya toplayarak tanıtmak, nesli tükenme tehlikesi altında bulunan türleri korumak, yabancı orijinli tür-

lerin ülkemize uygunluğu konusunda çalışmalar yapmaktır.

Hayrettin Karaca 1976 yılında bir ev bahçesi olarak tasarladığı alanı 1980 yılında arboretuma dönüştürmeye karar vermiştir. Arboretum 13,5 hektar arazi üzerinde kurulu olup, 7000 civarında bitki türü, alttürü, varyete ve kültür formunu barındırmaktadır. Denizden 20 m yükseklikte bulunmakta, yılda 700 mm yağış almaktadır. Yer yer ağır killi ve killi-balçık toprak yapısına sahiptir.

Karaca Arboretum Türkiye'nin ilk özel Arboretumudur. Acer, Prunus, Malus, Magnolia, Quercus, Betula, Pinus, Abies, Picea cinslerine ait önemli birçok tür ve kültür formunu barındırmaktadır.